

Lygių galimybių
kontrolieriaus
tarnyba

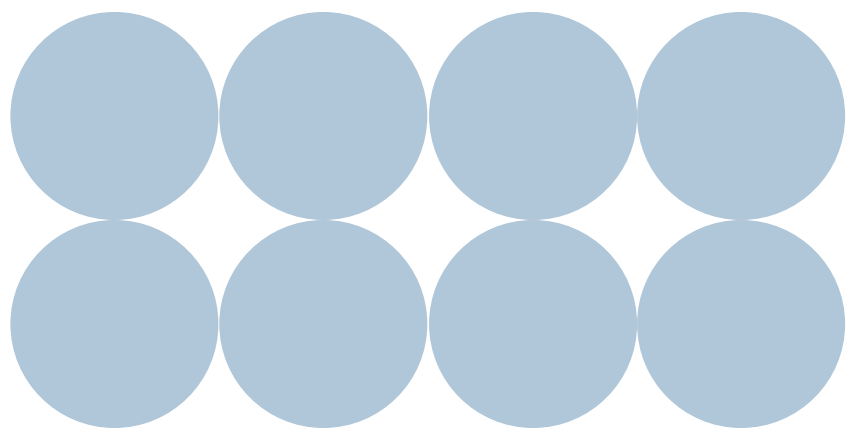
Lyčių aspekto integravimas miestų planavimo metu

Situacijos Lietuvoje apžvalga

Apžvalgą atliko Živilė Mantrimaitė, Europos humanitarinio universiteto „Lyčių studijos“ magistro studentė, stažuo­tės Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje metu.
Darbo vadovas – doc. dr. Sjarhei Liubimau (Europos humanitarinis universitetas)

Turinys

1. Miestai, darnaus vystymosi tikslai ir lygios galimybės.....	3
2. Aplinkos planavimas ir lyčių aspekto integravimas	4
3. Miestų aplinkos aspektai, sietini su lyčių dimensija	5
4. Situacijos Lietuvoje apžvalga	6
5. Darnus judumas ir viešojo transporto infrastruktūros prieinamumas.....	6
5.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai.....	7
5.2. Gerosios praktikos Lietuvoje	8
5.3. Užsienio šalių gerosios praktikos	8
6. Viešųjų paslaugų prieinamumas mieste.....	9
6.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai.....	9
6.2. Gerosios praktikos Lietuvoje	10
6.3. Užsienio šalių gerosios praktikos	11
7. Miesto erdvių planavimas saugumo tikslu	12
7.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai	12
7.2. Gerosios praktikos Lietuvoje	12
7.3. Užsienio šalių gerosios praktikos.....	12
8. Rerezentavimas viešosiose erdvėse.....	13
8.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai – Vilniaus miesto padėties analizė	13
8.2. Užsienio šalių gerosios praktikos	14
9. Dalyvavimas aplinkos ir teritorijų planavimo procesuose.....	14
9.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai.....	14
9.2. Gerosios praktikos Lietuvoje	15
9.3. Užsienio šalių gerosios praktikos	16
10. Apibendrinimas ir išvados	16

1. Miestai, darnaus vystymosi tikslai ir lygios galimybės

Dauguma Europos miestų ruošiasi struktūrinėms pertvarkoms, kurios padidintų miestų tvarumą ir atsparumą klimato kaitai. Toks miestų pertvarkymas neaplenkia ir Lietuvos. Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslas – pasiekti, kad miestai ir gyvenvietės taptų įtraukūs, saugūs, atsparūs ir darnūs,¹ – yra vienas iš svarbių kriterijų rengiant Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą², skatinantis kompaktiškų miestų ir prieinamų viešųjų paslaugų vystymą. Konkrečiau: laikantis šio kriterijaus miestai Lietuvoje turėtų užtikrinti:

- saugų ir prieinamą būstą nepriklausomai nuo gyventojų asmens tapatybės bruožų ir jų padėties (amžiaus, lyties, socialinio statuso ir t. t.). Tai reiškia, kad, planuojant gyvenamuosius rajonus, svarbu atsižvelgti į mažesnę kelionių nuo namų iki darbo vietos atstumą ar socialinio būsto prieinamumą;
- saugias ir įtraukias viešąsias ir žaliąsias erdves. Pavyzdžiui, planuojant miesto teritorijas svarbu atsižvelgti į tai, kad viešosios atviros erdvės būtų prieinamos visiems gyventojams. Norima užtikrinti, kad šios erdvės būtų pasiekiamos per 10 minučių pėsčiomis;
- prieinamumą prie būtinųjų ir kultūrinių paslaugų nepriklausomai nuo gyventojų padėties. Tai reiškia, kad planuojant urbanistines teritorijas svarbu integruoti lengvai pasiekiamus švietimo, darbo, sveikatos, vaikų ir vyresnių žmonių priežiūros centrus; taip pat regeneruoti apleistas teritorijas;
- saugias ir prieinamas transporto sistemas. Miestų planuotojams svarbu atsižvelgti į gyventojų pasitenkinimą viešojo transporto infrastruktūra nepriklausomai nuo jų padėties. Taip pat bendrasis planas skatina viešojo transporto tinklo tankinimą ir kokybiškos infrastruktūros pėstiesiems užtikrinimą;
- sumažėjusį miestų poveikį aplinkai. Planuojant miestų teritorijas teikti pirmenybę vietinei produkcijai, tvariam transportui ir įvertinti galimus klimato kaitos padarinius miesto infrastruktūroms.

Aplinkos pertvarka į tvaresnes urbanizuotas teritorijas suteikia galimybę planuoti miestus ir priemiesčius taip, kad jų erdvės būtų saugios, o teikiamos viešosios paslaugos – prieinamos įvairioms socialinėms grupėms. Siekiant to, LR teritorijos bendrasis planas taip pat taiko universalus dizaino, integruoto planavimo ir viešųjų erdvių humanizavimo (siekiu padidinti gyvenimo komfortą) principus planuojant pastatus, miesto gatves, viešąją infrastruktūrą ir paslaugas teikiančias įstaigas bei viešąjį transportą. Šis planas rodo, kad **universalus dizainas Lietuvos teritorijų planavimo strategijoje yra suvokiamas kaip „Gamiųjų ir aplinkos forma, kai jais be specialaus pritaikymo gali naudotis vaikai, suaugę, vyrai, moterys, senyvo amžiaus, neįgalieji, įvairių tautybių ir kitų grupių žmonės“.**

1 [2030 Agenda for Sustainable Development – Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development.](#)

2 [Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas.](#)

Lytis yra vienas iš aspektų, apibūdintas LR teritorijos bendrajame plano universalaus dizaino apibrėžime ir Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatyme³. Tačiau **siekiant integruoti lyčių aspektą į teritorijų ir aplinkos formavimą reikalingas gilus supratimas, kaip miesto erdvės ir viešosios paslaugos yra naudojamos atskirų gyventojų grupių** – moterų, vyrų, vienišų tėvų, vaikų, moterų ar vyrų su negalia ir t. t. Nuo 2023 m. kovo iki birželio mėnesio Europos humanitarinio universiteto „Science Shop“ programa bendradarbiavo su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba atliekant bandomąjį kokybinį tyrimą siekiant suprasti, kaip lyčių aspektas yra integruojamas miesto aplinkos formavimo ir teritorijų planavimo procese, šiuos veiksmus vykdant Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybėms. Norint išsiaiškinti, kaip lyčių aspektas persipina su miesto elementais, ir identifikuoti gerąsias lyčių aspekto integravimo praktikas, tyrimo metu buvo renkami ir analizuojami antriniai duomenys iš tarptautinių apžvalgų ir tyrimų, atliktų kitose šalyse. Siekiant suprasti, kokių mastu į lyties aspektą yra atsižvelgiama formuojant mūsų šalies miestų aplinką, buvo atliekami kokybiniai interviu su Lietuvos savivaldybių skyrių darbuotojais, atsakingais už miesto aplinkos ar teritorijų planavimo elementus.

2. Aplinkos planavimas ir lyčių aspekto integravimas

Lyčių aspekto integravimo strategija – lyčių lygybės įgyvendinimas visose viešosios politikos srityse⁴. Ši priemonė buvo pristatyta Jungtinių Tautų Pasaulinėje moterų konferencijoje 1995 m. siekiant papildyti jau egzistuojančius lyčių lygybės teisės aktus. Vykdamas įvairias politikos priemones ir programas, lyčių aspekto integravimo strategija padeda atsižvelgti į skirtingas vyrų ir moterų problemas ir patirtis bei įvertinti, kaip šios priemonės paveiks lyčių lygybę. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba atkreipia dėmesį, jog lyčių aspekto integravimo strategija suponuoja prielaidą, kad nėra viešosios politikos sričių, kurios yra neutralios lyties atžvilgiu⁵. Todėl ši strategija turėtų būti integruojama ir į tokias sritis kaip žemės ūkis, aplinkosauga, teritorijų ar darnaus judumo planavimas.

Lietuvoje lyčių aspekto integravimo strategija yra derinama su tiksline lyčių lygybės politika. Šalies savivaldybės turi laikytis Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo nuostatų ir Strateginio valdymo įstatyme numatytų prievolių⁶. Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas sietinas su užimtumo, švietimo ir mokslo, vartotojų teisių apsaugos, socialinio draudimo sritimis. Tačiau Strateginio valdymo įstatyme numatyta⁷, kad rengiant įvairius planavimo dokumentus ir organizuojant strateginio valdymo sistemas būtina laikytis lyčių lygybės ir nediskriminavimo principo: „rengiant ir įgyvendinant planavimo dokumentus, turi būti atsižvelgiama į lyčių lygybės, lygių galimybių ir nediskriminavimo (dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, negalios, lytinės orientacijos, etninės priklausomybės, religijos ir kitų diskriminacinių motyvų) aspektų integravimą planavimo, įgyvendinimo, stebėsenos ir vertinimo etapais, siekiant

3 [Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas.](#)

4 [Europos lyčių lygybės institutas – lyčių aspekto integravimas.](#)

5 [Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba – Lyčių lygybės politikos kryptys: kurią pasirinkti?](#)

6 [LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija – Lyčių lygybės nacionalinis institucinis mechanizmas](#)

7 [Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymas.](#)

užkirsti kelią susidaryti kliūtims arba galimybių apribojimams, kurie gali sukelti nepageidaujamas pasekmes moterims ar vyrams, taip pat visuomenės grupėms, galinčioms patirti diskriminaciją.“ Šis principas turi būti integruojamas ir teritorijų planavimo procesuose, t. y. kuriant LR teritorijos bendrąjį planą ir savivaldybių bendruosius planus.

Lyčių lygybė yra išskiriama ir kaip vienas iš Jungtinių Tautų iškeltų Darnaus vystymosi tikslų (DVT). Nors šie tikslai yra rekomendacinio požiūrio, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija skatina juos integruoti vykdant Lietuvos teritorijų planavimą⁸. Tačiau 2018 metais vykdyto projekto „Darnaus vystymosi tikslų integravimas į teritorijų planavimą“ rezultatų analizė atskleidė, kad lyčių lygybės tikslui yra skiriama mažai dėmesio siekiant integruoti DVT į teritorijų planavimo procesus mūsų šalyje⁹.

3. Miestų aplinkos aspektai, sietini su lyčių dimensija

Moksliniai tyrimai atskleidžia, kad daugumoje Europos miestų viešųjų erdvių funkcionalumas ir viešųjų paslaugų erdvinė plėtra iki galo neatitinka moterų poreikių ir netgi istoriškai yra pritaikyti vyrų poreikiams. Todėl vykdant darnų ir integruotą miesto paslaugų, viešojo transporto ir erdvių planavimą galima ne tik atliepti moterų poreikius, bet ir užtikrinti, kad lytis netaptų aspektu, trukdančiu gyventojams kaip visaverčiams naudotojams dalyvauti miesto gyvenime arba naudotis miesto teikiamomis paslaugomis. Svarbu atsižvelgti ir į tai, kad moterys ir vyrai nėra vienalytės grupės, dėl to įvairūs miesto aplinkos formavimo aspektai gali skirtingai paveikti tėvus su vaikais, nėščias moteris, mergaites ir berniukus, senyvo amžiaus moteris ir vyrus ir t. t.

Mokslininkai išskiria 5 pagrindinius miestų aspektus, kurie persipina su lyties dimensija:

- viešasis transportas ir viešojo transporto infrastruktūra;
- viešųjų paslaugų, ypač vaikų ir sveikatos priežiūros bei higienos patalpų, infrastruktūros prieinamumas ir erdvinis išsidėstymas mieste;
- miesto erdvių išplanavimas saugumo tikslu;
- matomumas ir reprezentacija viešosiose erdvėse;
- dalyvavimas miesto aplinkos planavimo procesuose.

Šioje apžvalgoje pateikiama minėtų aplinkos elementų analizė mūsų šalies miestų kontekste bei gerieji pavyzdžiai iš Lietuvos savivaldybių ir užsienio šalių. Aprašyti pavyzdžiai ir gerosios praktikos prisideda ne tik prie lyčių aspekto integravimo erdvių ir teritorijų planavimo procese, bet atliepia ir kitų socialinių grupių poreikius. Taip pat pateikiami kokybinio interviu metu identifikuoti iššūkiai, su kuriais susiduria Lietuvos savivaldybės, siekdamos integruoti lyčių aspektą į miestų ir priemiesčių erdvių bei aplinkos planavimą.

8 [LR aplinkos ministerija – Darnaus vystymasis ir miestų planavimas.](#)

9 [„Kurk Lietuvai“ – Darnaus vystymosi tikslų integravimas į teritorijų planavimo procesus.](#)

Tyrimo metu buvo pakalbinti 5 Lietuvos savivaldybių – Kelmės rajono, Tauragės rajono, Panevėžio miesto, Panevėžio rajono ir Vilniaus miesto – administracijų darbuotojai. Šios savivaldybės buvo pasirinktos atsižvelgiant į skirtingus savivaldybių dydžius ir jau egzistuojančias gerąsias praktikas. Bandomojo tyrimo apimtis nėra reprezentatyvi siekiant apibendrintų išvadų nacionaliniu lygmeniu, todėl rekomenduojamas tolesnis kokybinis tyrimas, apimant didesnę skaičių šalies savivaldybių.

4. Situacijos Lietuvoje apžvalga

Pirminiai tyrimo rezultatai atskleidė, kad daugiau nei pusė kalbintų savivaldybių darbuotojų nežino, **kodėl ir kaip lyčių aspektas turėtų būti integruojamas vykdant miesto teritorijų ir aplinkos planavimą**. Visi kalbinti savivaldybių darbuotojai neabejotinai informavo, kad **į skirtingus vyrų ir moterų poreikius retai atsižvelgiama arba apskritai neatsižvelgiama formuojant miesto erdves**, tačiau Panevėžio ir Vilniaus miestų savivaldybių atstovai atkreipė dėmesį į tai, kad kai kurie poreikiai gali būti integruojami be tam skirtų procesų. Šis požiūris pasitvirtino atliekant tyrimą, kuomet kalbinti savivaldybių darbuotojai pasidalino darbo patirtimis, kai vykę procesai gali būti laikomi lyčių aspekto integracija, tačiau nebuvo išskirti interviu metu. Taip yra todėl, kad kai kurie žmonių grupių poreikiai persipina, pavyzdžiui, gerinant pėsčiųjų infrastruktūrą, atsižvelgiama ir į moterų, kurios Lietuvoje vaikšto pėsčiomis daugiau negu vyrai, poreikius¹⁰.

Nors universalus dizaino principai yra taikomi visose tirtose savivaldybėse, daugiau kaip pusė respondentų **apibūdino universalų dizainą tik kaip strategiją, atliepiančią žmonių su negalia poreikius**. Šis požiūris neatitinka universalus dizaino apibrėžimo, įrašyto LR teritorijos bendrajame plane, todėl tikėtina, kad, taikant universalus dizaino principus, didelė dalis miestų ir rajonų savivaldybių, planuodamos miesto aplinką, atskirai neįvertina kitų gyventojų grupių (vaikų, senyvų žmonių, moterų, kitų tautybių asmenų ir t. t.) poreikių.

Nors kalbinti savivaldybių darbuotojai sistemingai neintegruoja lyčių aspekto į miesto teritorijų planavimo procesus, tyrimo metu buvo identifikuotos Panevėžio, Vilniaus miestų ir Tauragės rajono savivaldybėse vykdomos gerosios praktikos. Šie pavyzdžiai yra pateikiami kartu su penkių pagrindinių miesto elementų, kurie sietini su lyties dimensija, analize Lietuvoje.

5. Darnus judumas ir viešojo transporto infrastruktūros prieinamumas

2019 metais atliktos Europos Parlamento nuomonių apklausos „Eurobarometer“ rezultatai atskleidė, kad Europos Sąjungos šalyse daugiau moterų nei vyrų pasiekia savo kelionių tikslus viešuoju transportu arba pėsčiomis¹¹. Taip pat sociologinių tyrimų Didžiojoje

¹⁰ [Special Eurobarometer 495: Mobility and Transport \(priedas: eb_495_volume C\).](#)

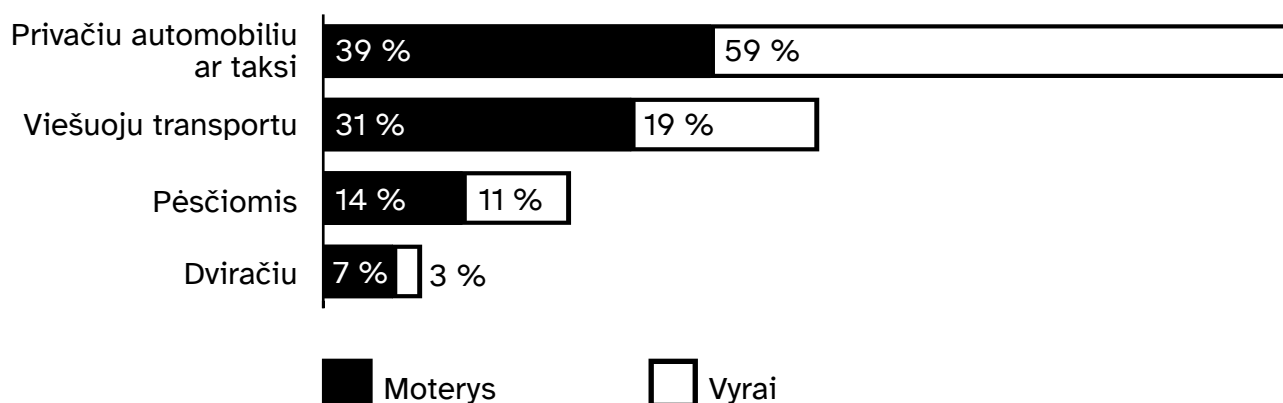
¹¹ [Sansonetti, S., Davern, E. – Women and Transport.](#)

Britanijoje¹², Ispanijoje¹³ ir Švedijoje¹⁴ rezultatai rodo, kad dėl neapmokamos namų ūkio ir šeimos narių priežiūros moterys yra linkusios keliauti trumpesnius atstumus su keletu sustojimu (*angl. „trip-chaining“*). Šie sustojimai sutampa su pagrindiniais paslaugų, skirtų vaikų ar senyvų žmonių ir namų ūkio priežiūrai, taškais, t. y. darželiais, mokyklomis, parduotuvėmis ir miesto poliklinikomis. Šiose kelionėse moterys dažnai būna su vaikais¹⁵. Todėl tankiai išvystyta ir prieinama viešojo transporto sistema gali sutaupyti moterų laiką grįžtant iš darbo ir paskatinti daugiau žmonių naudotis viešuoju transportu¹⁶. Šiomis dienomis j tai ypač svarbu atsižvelgti planuojant susisiekimą su naujai besivystančiais priemiesčių rajonais.

5.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai

„Eurobarometer“ duomenimis¹⁷, mūsų šalyje kur kas daugiau moterų nei vyrų naudojami viešuoju transportu (pav. 1). Nors per paskutinį dešimtmetį moterų, turinčių vairuotojo pažymėjimą, skaičius padidėjo, tai nepadėjo sumažinti jau egzistavusio atotrūkio tarp lyčių – 20 procentų mažiau moterų nei vyrų kiekvieną dieną naudojami privačiu automobiliu. Apklausa taip pat atskleidė, kad daugiau moterų pasiekia savo kelionių tikslus pėsčiomis arba dviračiu. Šie rezultatai rodo, kad, planuojant viešojo transporto maršrutus, tvarkaraščius ir infrastruktūrą pėstiesiems ir dviratininkams, būtina atsižvelgti į skirtingus moterų ir vyrų poreikius keliaujant mieste.

Grafikas. Kokia transporto priemone keliaujate kiekvieną dieną?

Pav. 1 „Eurobarometer“ apklausos rezultatai Lietuvoje (%), 2019 m.

12 [Turner, J., Grieco, M. – Gender and Time Poverty: The Neglected Social Policy Implications of Gendered Time, Transport and Travel.](#)

13 [Sansonetti, S., Davern, E. – Women and Transport](#)

14 [Svanfelt, D. – Some gender equality and equity planning cases in urban planning in Malmö, or how I became a transport feminist.](#)

15 [Greed, C. – Overcoming the Factors Inhibiting the Mainstreaming of Gender into Spatial Planning Policy in the United Kingdom.](#)

16 [Motherwell, S. – Are we nearly there yet? Exploring gender and active travel.](#)

17 [Special Eurobarometer 495: Mobility and Transport \(priedas: eb_495_volume_C\).](#)

5.2. Gerosios praktikos Lietuvoje

Pastebėjus, kad mamos su vaikais daug dažniau naudojasi viešuoju transportu ir praleidžia didesnę dalį laiko autobusų stotelėse, **Panevėžio miesto savivaldybė** nusprendė pagerinti viešojo transporto infrastruktūrą. Siekiant nukreipti vaikų dėmesį nuo judrių miesto gatvių ir padidinti tėvų saugumo jausmą, savivaldybė keliose miesto autobusų stotelėse įrengė vaikams skirtas sensorines sienelės. Dabar vaikai, laukdami autobuso, gali užsiimti edukacinėmis veiklomis; taip stotelės įgavo daugiau patrauklumo ir ilgainiui tai skatins gyventojus rinktis viešąjį transportą.

5.3. Užsienio šalių gerosios praktikos

Malmės miestas Švedijoje ir Vienos miestas Austrijoje

Planuodama viešojo transporto maršrutus ir sudarydama darnaus judumo strategiją, Malmės miesto savivaldybė organizuoja viešas miesto gyventojų apklausas, po kurių stengiamasi atsižvelgti į skirtingus moterų ir vyrų kelionių maršrutus ar naudojimosi įvairiomis transporto priemonėmis ypatumus. Kas keletą metų dienoraščio tyrimo principu miesto savivaldybė tiria vyrų ir moterų judumo modelius, įtraukiant kelionių tikslus, laiką ir nuvažiuotą ar nueitą atstumą. Tai padeda nustatyti kelionių kompleksumą ir vietas, kuriose trūksta išvystyto viešojo transporto infrastruktūros, ir paskatinti gyventojų naudojamąsi tvariomis judumo priemonėmis.

Vienos miesto savivaldybė inicijuoja viešas miesto planavimo konsultacijas su įvairiomis socialinėmis grupėmis, kurios yra linkusios keliauti pėsčiomis (įtraukiant moteris, vyresnio amžiaus žmones, vaikus ir t. t.). Šių konsultacijų metu gyventojų yra prašoma nustatyti gyvenamųjų rajonų vietas, kur, jų nuomone, trūksta šaligatvio arba senas šaligatvis nebesaugus¹⁸.

Transporto duomenų rinkimas pagal lytį Helsinkio mieste, Suomijoje

Helsinkio miesto savivaldybė renka ir suskirsto viešojo transporto ir darnaus judumo duomenis pagal amžių ir lytį¹⁹. Šie duomenys padeda sukurti miesto darnaus judumo strategiją, tiek vyrams, tiek moterims užtikrinant didesnę viešojo ar žaliojo transporto priemonių panaudojimą. Pavyzdžiui, nustačius, kad vyrai teikia pirmenybę privačiam transportui, savivaldybė sukūrė platesnę ir tankesnę dalijimosi elektromobiliais tinklą. Savivaldybė taip pat sukūrė elektromobilių įkrovimo stotelių infrastruktūros planą, prioretizuojant skirtingus vyrų ir moterų kelionių tikslus.

18 [OECD – Selected stocktaking of good practices for inclusion of women in infrastructure.](#)

19 [URBACT – Gender Equal Cities 2022 report.](#)

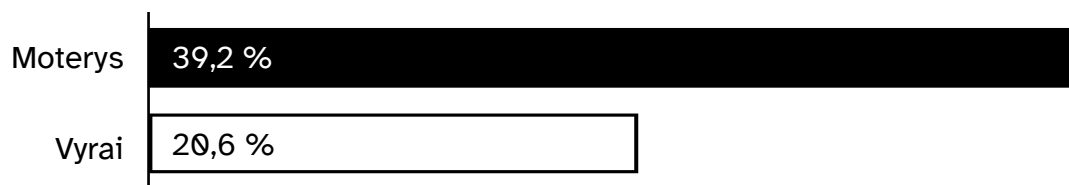
6. Viešųjų paslaugų prieinamumas mieste

Europos lyčių lygybės institutas nurodo, kad Europos Sąjungos šalyse moterys jaunesnio amžiaus (0–11 metų) vaikais rūpinasi kur kas daugiau laiko nei vyrai²⁰. Šiek tiek daugiau vyrų kiekvieną dieną skiria laiko vyresnių žmonių ir žmonių su negalia priežiūrai. Todėl, siekiant sumažinti rūpybos, slaugos darbo našumą, miestų planuotojai atsižvelgia į viešųjų paslaugų, kurios skirtos palengvinti vaikų, vyresnio amžiaus žmonių ar žmonių su negalia priežiūrą, taškų išsidėstymą ir pasiekiamumą mieste. Prieinamos miesto erdvės ir infrastruktūra, pavyzdžiui, tankus susisiekimo tinklas, vaikų ir jaunimo laisvalaikio centrai, ikimokyklinio ugdymo įstaigos, gydymo įstaigos, gali kur kas labiau palengvinti neapmokamą priežiūros darbą.

6.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai

Paskutiniaisiais Europos lyčių lygybės instituto duomenimis, kur kas daugiau moterų Lietuvoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos šalyse, prieš COVID-19 pandemiją praleido daugiau nei 4 valandas per dieną rūpindamosi vaikais²¹ (pav. 2). Pandemijos metu moterų, kurios skiria daugiau nei 4 valandas per dieną neapmokamai vaikų priežiūrai, skaičius padidėjo beveik 10 procentų²² (pav. 3).

Grafikas: Ar skirate daugiau nei 4 valandas per dieną neapmokamai vaikų priežiūrai? Rezultatai prieš COVID-19 pandemiją.

Pav. 2. Europos lyčių lygybės instituto duomenys Lietuvoje (procentais), 2021 m.

Grafikas: Ar skirate daugiau nei 4 valandas per dieną neapmokamai vaikų priežiūrai? Rezultatai COVID-19 pandemijos metu.

Pav. 3. Europos lyčių lygybės instituto duomenys Lietuvoje (procentais), 2021 m.

²⁰ [European Institute for Gender Equality – Gender Equality Index 2022: The Covid-19 pandemic and care.](#)

²¹ [European Institute for Gender Equality – Daily time spent on childcare during and before the pandemic \(% of people having childcare responsibilities\), by age of children.](#)

²² [European Institute for Gender Equality – Daily time spent on childcare during and before the pandemic \(% of people having childcare responsibilities\), by age of children.](#)

Paslaugų objektų išsidėstymas mieste paveikia ir darnaus judumo tendencijas. 2015 metais Vilniaus Naujosios Vilnios, Verkių ir Senamiesčio rajonuose atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad, vaikų darželiui esant arčiau nei 500 metrų nuo gyvenamosios vietos, daugiau tėvų pasirenka vesti vaikus pėsčiomis²³. Kompaktiško miesto planavimo principai, apibrėžti LR teritorijos bendrajame plane²⁴, skatina mūsų šalies savivaldybes kurti daugiafunkcines urbanistines struktūras ir užtikrinti tinkamus paslaugų pasiekiamumo parametrus. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vaikų priežiūra Lietuvoje dažniau krenta ant moterų pečių, jos yra labiausiai paveikiamos šių miesto planavimo tendencijų.

Kompaktiško miesto principai, kurių buvo laikomasi planuojant naujas miestų infrastruktūras, buvo paminėti Panevėžio ir Vilniaus miestų bei Tauragės rajono savivaldybių administracijos darbuotojų. Tyrimo metu savivaldybės taip pat identifikavo želdynus ir vaikų žaidimų aikšteles kaip vaikų priežiūrai svarbias struktūras, kurios palengvina su vaikų priežiūra susijusius darbus. Atitinkamai Panevėžio miesto savivaldybė siekia padidinti želdynų pasiekiamumą mieste ir užtikrinti, kad miesto bendrajame plane želdynų pasiekiamumui būtų nustatytas mažesnis atstumo rodiklis, negu šiuo metu nurodyta nacionalinio lygmens normose²⁵. Projektuojant naujas vaikų žaidimo aikšteles, Vilniaus miesto savivaldybė apgalvoja vaikų laukiantiems tėvams ar seneliams reikalingas infrastruktūras ir teikiamas paslaugas.

6.2. Gerosios praktikos Lietuvoje

Dalis Lietuvos savivaldybių į savo miestų bendruosius planus neįtraukia nustatyto socialinių infrastruktūrų aptarnavimo spindulio. Įprastai ikimokyklinio ugdymo įstaigos yra planuojamos pagal gyventojų skaičiaus rodiklį, t. y. augant gyventojų skaičiui konkrečiame rajone, jame yra suplanuojamas, suprojektuojamas ir pastatomas vaikų darželis. Tačiau **Vilniaus miesto bendrajame plane** nurodyta, kad sostinės savivaldybė turi užtikrinti prieinamas socialines infrastruktūras, pavyzdžiui, garantuoti, kad vaikų darželis būtų nutolęs iki 500 metrų nuo kiekvieno būsto rajonų dalyse, kur gyventojų tankis yra didesnis nei 30 gyventojų vienam hektarui.

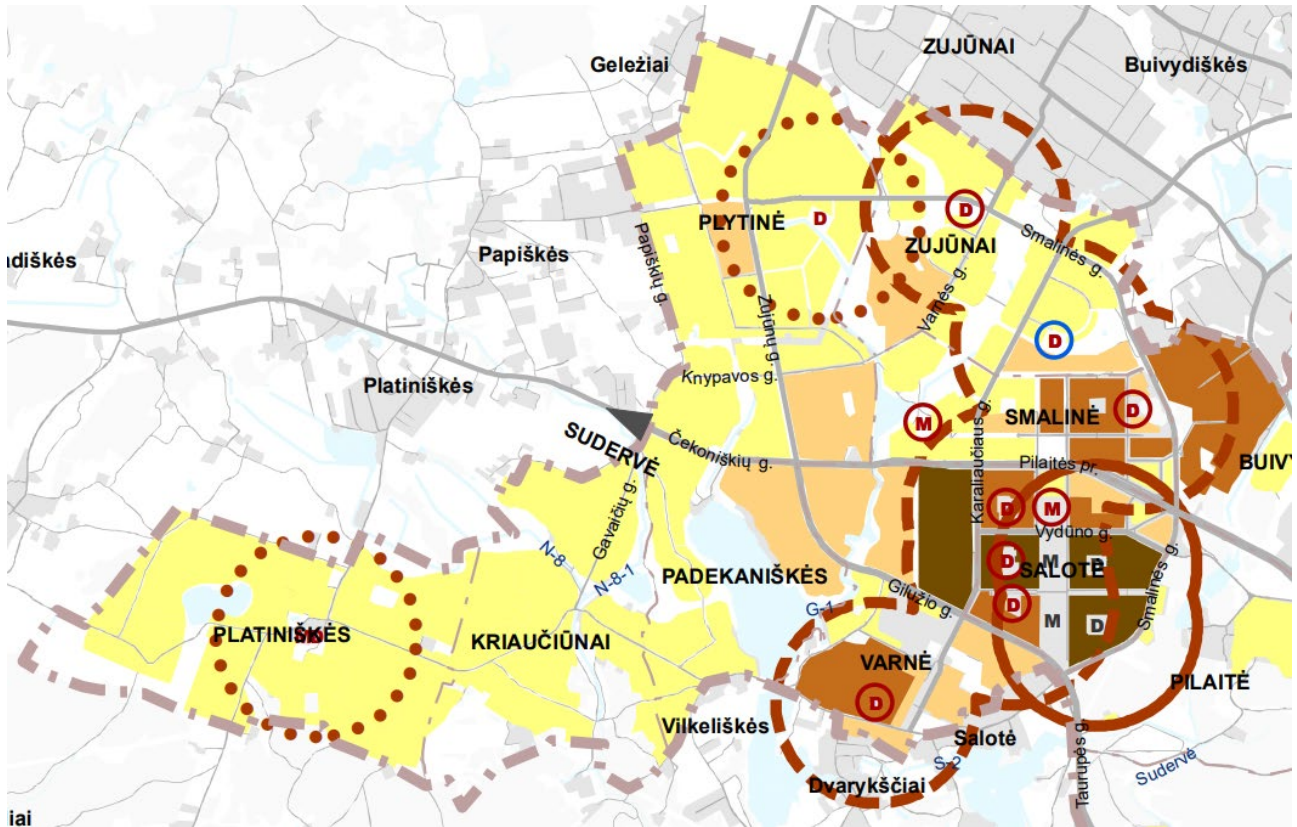
Vilniaus miesto bendrojo plano žemėlapyje nurodytos vietos, kuriose ši sąlyga yra įgyvendinta ir kuriose vaikų darželių labiausiai trūksta²⁶. Ši tendencija pastebima naujesniuose ir besivystančiuose rajonuose, tokiuose kaip Pilaitė, Naujininkai, Vilkipėdė ir Naujoji Vilnia. Atsižvelgdama į šį poreikį sostinės savivaldybė strategiškai planuoja naujų darželių vietas ir tankesnį darželių tinklą (pav. 4).

23 [Rynkun, A. – Miestų teritorijų organizavimas formuojant vaikams draugišką aplinką.](#)

24 [Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas.](#)

25 [LR aplinkos ministro įsakymas dėl Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų normų \(plotų\) nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo](#)

26 [Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas – Socialinės ir kultūros infrastruktūra \(darželiai\).](#)

Pav. 4 Vilniaus miesto Pilaitės seniūnijos bendrojo plano ištrauka, rodanti naujų vaikų darželių plėtrą. Iškarpa iš Vilniaus miesto bendrojo plano. Jei ši strateginė vaikų darželių plėtra bus įvykdyta, darželiai Pilaitės rajone aptarnaus beveik visas reikiamas teritorijas.

Žymėjimai: Šioje Vilniaus bendrojo plano ištraukoje D raide pažymėtos vietos rodo esamų darželių vietas.

- D raide pažymėtos perspektyvių planuojamų vaikų darželių vietos.
- Ⓛ raide pažymėtos planuojamų vaikų darželių vietos.
- linija žymi dabartinių vaikų darželių pasiekiamumą.
- - - linija žymi planuojamų darželių pasiekiamumą (500 metrų ribą).
- ⋯ linija žymi perspektyvinių vaikų darželių pasiekiamumą.
- Šviesiai ruda ir ruda spalvomis pažymėtos vietos, kuriose 2017 m. gyveno per 30 gyv. / ha.

6.3. Užsienio šalių gerosios praktikos

Barselonos miesto rūpybos centras

Barselonos miesto savivaldybė įsteigė miesto rūpybos centrą „Barcelona Care Centre“, kuris tiekia gyventojams informaciją apie visas mieste teikiamas priežiūros paslaugas ir esančias infrastruktūras²⁷. Šiame centre taip pat veikia dirbtuvės organizacijoms ir asmenims, užsiimantiems rūpybos veiklomis. Be to, „Barcelona Care Centre“ ir miesto savivaldybė sukūrė skaitmeninį žemėlapij, kuriame pažymėtos visos institucijos ir organizacijos, teikiančios paslaugas, susijusias su sveikatos apsauga, vaikų, vyresnių žmonių ir žmonių su negalia rūpyba²⁸.

27 [Ajuntament de Barcelona - Ponemos los cuidados en el centro](#)

28 [Cerca Salut Barcelona.](#)

7. Miesto erdvių planavimas saugumo tikslu

Švedijoje „Safer Sweden Foundation“ instituto atlikto tyrimo rezultatai²⁹ atskleidė, kad padidėjęs nesaugumo jausmas verčia moteris ir kitas žmonių grupes išvystyti „vengimo strategiją“ siekiant aplenkti tam tikras viešąsias erdves ir gatves, ypač tamsiuoju paros metu. Duomenų analizė atskleidė, kad moterų nesaugumo jausmas kyla dėl dažnai netinkamai suprojektuotų miesto erdvių ir gatvių apšvietimo. Tyrimo rezultatai taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad nesaugumo jausmas Europos miestuose labiausiai būdingas juodaodėms, musulmonėms ir LGBTQ+ moterims. Jos tuo pačiu metu gali patirti daugialypę diskriminaciją dėl savo seksualinio identiteto, odos spalvos ir / arba religijos.

7.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai

2018 metais atlikto socialinio tyrimo „European Social Survey“ rezultatai parodė, kad daugiau kaip 34 procentai moterų mūsų šalyje, palyginus su 22 procentais vyrų, jaučiasi nesaugiai vaikščiodamos savo gyvenamajame rajone³⁰. Pagal šį rodiklį mūsų šalis užima ketvirtą vietą tarp ES šalių. Apie miesto planavimo praktikas, kurios prisideda prie moterų saugumo jausmo Lietuvoje, tyrimo metu buvo užsiminta Panevėžio ir Vilniaus miestų savivaldybėse. Taip pat buvo identifikuotos šios miesto aplinkos planavimo priemonės, kurios padeda sumažinti nesaugumo jausmą ir nusikaltimų skaičių – gatvių apšvietimas, gatvių gyvybingumas tamsiuoju paros metu ir neribotas matomumas aplink viešojo transporto stoteles.

7.2. Gerosios praktikos Lietuvoje

Neseniai **Vilniaus miesto savivaldybė** įtraukė gatvių apšvietimo standartus, kurie bus privalomai reikšmingi vertinant urbanistinių projektų sprendinius. Tai reiškia, kad nagrinėdami siūlomus projekto sprendinius savivaldybės specialistai vertina, ar pakankamas apšviestumo lygis, ar šviesos neakina ir ar nelieka tamsių zonų. Be to, savivaldybė prisidėjo prie užsienio mokslininkų tyrimo, kurio tikslas buvo ištirti moterų saugumą Vilniaus Vingio parke. Tyrimo metu buvo organizuojami pasivaikščiøjimai su projekto dalyvėmis ir vykdomos moterų apklausos. Tyrimas identifikavo Vingio parko vietas, kurios nėra pakankamai apšviestos, ypač žiemos metu³¹. Projekto dalyvės taip pat informavo, kad nesaugumo jausmą sukelia didelis automobilių greitis M. K. Čiurlionio gatvėje.

7.3. Užsienio šalių gerosios praktikos

Saugesnio miesto žemėlapis Vokietijoje

„Plan International“ organizacija Vokietijoje sukūrė interaktyvų žemėlapij, kuriame gyventojai gali pažymėti, jų nuomone, nesaugias vietas keturiuose Vokietijos miestuose:

29 [URBACT – Gender sensitive public space? Placemaking and spatial justice through the perspective of gender.](#)

30 [ESS round 9 – 2018. Timing of life, Justice and fairness.](#)

31 [Ceccato, V. – Experiences from Assessing Safety in Vingis Park, Vilnius, Lithuania.](#)

Hamburge, Berlyne, Kelne ir Miunchene³². Gyventojai gali pranešti apie nesaugias patirtis, tokias kaip nemalonus replikos mieste ar viešajame transporte, nepakankamai apšviestos gatvės. Gyventojai taip pat gali pažymėti vietas, kuriose tiesiog jaučiasi nejaukiai. Be to, miestų savivaldybės ėmėsi iniciatyvos ir organizavo „Saugių pasivaikščiavimo“ dirbtuves. Kartu su savivaldybės darbuotojais dirbtuvių dalyvės vaikščiojo savo gyvenamuosiuose rajonuose žymėdamos bei fotografuodamos nesaugias vietas. Surinkti duomenys padėjo miestų savivaldybėms identifikuoti vietas, kuriose trūksta apšvietimo ar dėl tam tikrų infrastruktūrų susidaro labai ribotas aplinkos matomumas.

8. Rerezentavimas viešosiose erdvėse

Didžioji dalis gatvių pavadinimų primena, o dauguma meno objektų miestų erdvėse vaizduoja garsius vyrus – politikos lyderius, mąstytojus, menininkus arba mokslininkus³³. Šie vizualiniai ir simboliniai vaizdiniai viešosiose erdvėse gali paskatinti jau egzistuojančius stereotipus ir sustiprinti idėjas apie primestas vyrų ir moterų roles visuomenėje. Gatvių pavadinimai, skulptūros ir gatvės menas atskleidžia miesto istoriją ir miesto idealus³⁴. Tam tikru laikotarpiu suteikiami gatvių pavadinimai atspindi vyraujančias politines idėjas ir tuo metu vertintas pergalės, profesijas bei pasižymėjusius žmones. Todėl gatvių pavadinimai ar kita vizuali reprezentacija gali legitimuoti įsišaknijusias ideologijas ir sociopolitinę tvarką.

Garsių asmenybių, kartu ir lyčių, matomumas mieste nepriklauso vien tik nuo valstybinių institucijų, bet yra formuojamas ir tuo metu vyraujančių ideologijų bei istorinių įvykių. Tačiau užsienio miestų patirtys rodo, kad viešosios institucijos, kurios prisideda prie miesto planavimo, paveldotvarkos ir kultūros, gali prisidėti prie dabartinių idealų formavimo ir tolygesnės lyčių reprezentacijos mieste.

8.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai – Vilniaus miesto padėties analizė

Pasinaudojus „Vilniaus DNR“ projekto teikiamais duomenimis³⁵ įmanoma palyginti garsių moterų ir vyrų reprezentaciją Vilniaus miesto gatvėse. Sostinėje yra 520 gatvių, pavadinimų nusipelnusių ar legendinių asmenybių – kunigaikščių, rašytojų, menininkų, šventųjų ir mokslininkų – vardais. Beveik 92 procentai šių gatvių yra skirta garsioms vyrų asmenybėms įamžinti ir tik 8 procentai – garsioms moterims. Tokia pati tendencija aiškėja ir pažvelgus į atminimų lentas ar paminklinius akmenis, pastatytus garsioms asmenybėms. Vilniuje taip pat galima rasti 41 skulptūrą, kuri vaizduoja garsų vyrą, ir tik 5 skulptūras, vaizduojančias iškilias moteris. Šiuo atveju net neįmanoma įvertinti, kiek vizualios reprezentacijos Vilniaus mieste yra skiriama translyčiams žmonėms, tačiau tikėtina, kad neskiriama arba skiriama labai mažai.

32 [Ubilabs – Plan International launches Safer Cities Map.](#)

33 [URBACT – Gender Equal Cities 2022 report.](#)

34 [Azaryahu, M. – The Power of Commemorative Street Names.](#)

35 [Vilniaus DNR.](#)

8.2. Užsienio šalių gerosios praktikos

Briuselio gatvių pavadinimų projektas

2020 metais Briuselio regiono savivaldybės Lygybės skyrius „Equal.Brussels“ inicijavo projektą, kurio metu dirbo su skirtingomis lyčių lygybės organizacijomis ir savanoriais, siekiant sudaryti Briuselio gatvių žemėlapij, kuriame būtų nurodyti gatvių pavadinimai su garsių vyrų, moterų ir translyčių žmonių vardais³⁶. Pirmasis sudarytas žemėlapis atskleidė, kad tik 6 procentai gatvių pavadinimų Briuselyje buvo skirta garsioms moterims. Nuo 2020 metų organizacijos ir regiono savivaldybė suorganizavo 8 viešąsias konsultacijas, kurių metu atrinko per 80 garsių moterų ir translyčių žmonių vardų naujų gatvių pavadinimams. Briuselio regiono savivaldybė pervadino dvi miesto gatves ir paskatino savo seniūnijas atsižvelgti į pateiktą sąrašą suteikiant pavadinimus naujoms miesto gatvėms. Nuo 2020 metų 22 naujos gatvės buvo pavadintos garsių moterų vardais ir viena nauja gatvė – translyčio asmens vardu.

9. Dalyvavimas aplinkos ir teritorijų planavimo procesuose

Viešosios konsultacijos ir įvairių žmonių grupių skatinimas dalyvauti aplinkos ir teritorijų planavimo procese yra viena iš pagrindinių priemonių siekiant į miesto infrastruktūrą integruoti skirtingiems žmonių poreikiams skirtus objektus. Ankstyvas konsultacijų su gyventojais inicijavimas ne tik prisideda prie nacionalinio siekio padidinti visuomenės dalyvavimą sprendžiant vietos reikalus³⁷, bet ir prie Jungtinių Tautų siekio užtikrinti, kad lyties aspektas būtų integruojamas į konsultacijos procesus³⁸. Tinkamai suplanuotas konsultavimosi procesas gali lemti kokybišką pėsčiųjų ir viešojo transporto infrastruktūros bei viešųjų erdvių plėtrą, užtikrinti saugumą ir prieinamumą mieste ir padėti ne tik moterims, bet ir kitoms gyventojų grupėms, pavyzdžiui, vyresniems žmonėms, žmonėms su negalia, vyrams su vaikais ir t. t.

9.1. Tyrimo Lietuvoje rezultatai

Konsultavimosi su visuomene ir jos dalyvavimo miesto viešųjų erdvių planavime problematika mūsų šalyje buvo išanalizuota 2021 m. „Kurk Lietuvai“ projekto „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ metu³⁹. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dauguma Lietuvos savivaldybių, pasinaudamos minimaliais standartais, išdėstytais statybos techniniame reglamente 1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“⁴⁰, informuoja visuomenę apie planuojamus miesto projektus, tačiau tik pavieniais atvejais inicijuoja viešąsias konsultacijas ankstyvosiose projekto stadijose. Ankstyvas visuomenės įtraukimas į aplinkos planavimo projektus pagal Lietuvos įstatymų nustatytą tvarką yra pri-

36 [Equal Street Names.Brussels.](#)

37 [LR Vyriausybės nutarimas dėl 2021 – 2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo \(priedas\).](#)

38 [European Institute for Gender Equality – Gender Stakeholder Consultation.](#)

39 „Kurk Lietuvai“ – Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime.

40 [LR aplinkos ministro įsakymas dėl statybos techninio reglamento STR1.04.04:2017 „Statinio projektavimas, projekto ekspertizė“ patvirtinimo.](#)

valomas tik formuojant želdynų (parkų, skverų, žaliųjų jungčių) projektus. Tai reiškia, kad kitų projektų kūrimo bei įgyvendinimo metu savivaldybė pati įvertina socialinių grupių poreikius miesto erdvėse ir informuoja apie juos viešųjų pirkimų konkursą laimėjusius projektuotojus. Tačiau didėjantis konfliktų formuojant miesto teritorijas skaičius leidžia spręsti, kad šie poreikiai nėra tinkamai įgyvendinami⁴¹.

Vykdamas teritorijų planavimą Lietuvoje, konsultacijos su visuomene vyksta projektinių pasiūlymų viešinimo metu, kai funkciniai, estetiniai ir erdviniai sprendimai jau yra suformuluoti, todėl bendruomenės turi mažai įtakos galutinei projekto išraiškai. Teisiniais reglamentais pagrįsta viešoji konsultacija įpareigoja užsakovą (šiuo atveju – savivaldybę) paskelbti projektų sprendinius tik savo interneto svetainėje ir seniūnijų skelbimo lentose⁴². Tyrėjai pažymi, kad mūsų šalyje teritorijų planavimo viešinimo procesas trunka itin trumpai. To nepakanka įvertinti visuomenės, juo labiau – skirtingų gyventojų grupių, interesus. Be to, šių konsultacijų metu visuomenė gali teikti tik teisinį pagrindimą turinčias pastabas, nors dažniausiai neturi tam kompetencijų. Todėl planuojant miesto aplinką yra svarbu, kad savivaldybės, kaip projektų užsakovės, arba viešąjį pirkimo konkursą laimėję projektuotojai inicijuotų papildomas viešąsias konsultacijas su skirtingomis gyventojų grupėmis, kurios naudosis tomis erdvėmis.

Šio tyrimo metu daugiau nei pusė dalyvavusių savivaldybių atstovų teigė, kad viešosios konsultacijos su visuomene apsiriboja projektinių sprendinių viešimu savivaldybės internetinėje svetainėje bei seniūnijų skelbimo lentose ir kvietimu į viešąjį susitikimą, kuriame visuomenė gali teikti savo siūlymus. Pusė savivaldybių pažymėjo, kad dažniausiai gyventojai dalyvauja konsultacijose, jeigu planuojamos teritorijos yra greta jų privačios žemės, tačiau retai – kaip planuojamos erdvės naudotojai. Savivaldybės taip pat pažymėjo, kad viešinami brėžiniai dažniausiai nėra suprantami gyventojams, todėl pasiūlymų skaičius mažėja. Dėl to priimti plano sprendiniai gali menkai atspindėti realius vartotojų poreikius. Dažniausias įvardytas iššūkis, su kuriuo susiduria tyrimo metu informaciją teikusios mažesnės Lietuvos savivaldybės, – **pajėgumų trūkumas inicijuoti išsamesnių konsultacijų procesus** ir įtraukti daugiau žmonių.

9.2. Gerosios praktikos Lietuvoje

Tyrimo metu visuomenės konsultavimo procesuose pavyko identifikuoti įvairių gerųjų praktikų. **Panevėžio miesto savivaldybė** intensyviai bendradarbiauja su žiniasklaida, siekdama pakviesti gyventojus į dirbtuves ar ekskursijas planuojant naujus parkus. O štai **Tauragės rajono savivaldybė** kartu su VŠĮ „Kultūros dirbtuvė“ komanda inicijavo projektą „Vaizduotės Vingiai“, kurio metu bendrakūros principais vietinė bendruomenė įsitraukti į seno Tauragės hipodromo pertvarkymo procesą⁴³. Surengtose 7 bendrakūros sesijose ir 2 viešuosiuose susitikimuose dalyvavo 50 moterų ir 47 vyrai iš skirtingų amžiaus grupių (įskaitant vaikus), tai buvo įvairių profesijų bei turintys skirtingą išsilavinimą asmenys. Sesijos padėjo sužinoti, kaip miesto gyventojai įsivaizduoja naująją hipodromo erdvę, kad būtų įtraukta reikalinga infrastruktūra. „Kurk Lietuvai“ įgyvendinimo metu sukurtas praktinis gidas savivaldybėms teikia daugybę patarimų ir priemonių siekiant įtraukti visuomenę į viešųjų erdvių

41 [Veličkaitė, D. – Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje.](#)

42 [Veličkaitė, D. – Viešasis interesas ir jo įgyvendinimo sąlygos architektūros srityje.](#)

43 [Šimkutė, E., Lukošūnaitė, R., Balčiūnaitė, U. – „Vaizduotės Vingiai“ projekto proceso ir rezultatų aprašas.](#)

planavimą⁴⁴. Gidas atskleidžia, kad miestų savivaldybės turėtų būti atsakingos už visuomenės informavimą apie planuojamus projektus ir konsultuoti bendruomenes apie priimamus sprendimus, tačiau siekiant visapusiško konsultavimo proceso patartina samdyti išorės ekspertus. Projektas taip pat identifikuoja potencialias finansavimo priemones šioms konsultacijoms vykdyti.

9.3. Užsienio šalių gerosios praktikos

Lyčių aspekto integravimas Baskų krašte Ispanijoje

2018 metais Baskų kraštas priėmė įstatymo pakeitimus, siekdamas integruoti lyčių aspektą į regiono planavimo praktikas, įtraukiant ir teritorijų planavimą⁴⁵. Pirmiausia buvo nustatyti aplinkos planavimo aspektai, kurie gali paveikti moterų kasdienybę – švietimo įstaigos, sveikatos ir rūpybos centrai, gatvių, skverų ir viešųjų erdvių saugumas, viešasis transportas ir pėsčiųjų takų infrastruktūra. Tuomet savivaldybėms pasiūlytos įvairios lyčių aspekto integravimo priemonės, pavyzdžiui, viešųjų konsultacijų instrukcijos, kurios skatina moterų dalyvavimą. Be to, įstatymo pakeitimai skatino, kad lyčių aspekto integravimas atsispindėtų ir savivaldybių inicijuojamuose viešuosiuose pirkimuose. Regiono valdžia taip pat numatė finansines priemones, skirtas viešųjų konsultacijų įgyvendinimui bei lyčių aspekto integravimui. Taip padidinti savivaldybių pajėgumai atsižvelgti į skirtingus vyrų ir moterų poreikius miestuose vykdant aplinkos formavimą⁴⁶. Finansavimui tinkamos viešųjų konsultacijų priemonės, kurios įtraukia ne tik moteris, bet ir kitas gyventojų grupes, – gyventojų forumai, apklausos telefonu, bendruomenių dirbtuvės ir miesto erdvių planavimas per dalyvaujamąjį biudžetą, kai dėl viešųjų lėšų panaudojimo įvairioms infrastruktūroms sprendžia patys gyventojai.

10. Apibendrinimas ir išvados

Šio bandomojo kokybinio tyrimo rezultatai padėjo identifikuoti, kad, planuojant penkių Lietuvos miestų ir rajonų teritorijas ir aplinką, lyties aspekto integravimui yra skiriama mažai dėmesio. Šią problemą patvirtina ir nacionalinio masto tyrimo, atlikto 2018 metais, siekiant įvertinti, kaip į Lietuvos teritorijų planavimą yra integruojami DVT, įtraukiant lyčių lygybės tikslą, rezultatai. Tyrimo metu **identifikuoti iššūkiai**, dėl kurių lyčių aspektas yra sunkiai integruojamas į šiuos procesus:

- riboti finansiniai ištekliai ir pajėgumai. Tai gali užkirsti kelią identifikuoti socialines grupes, kurios naudosis planuojama erdve, ir / arba jas įtraukti bei planuoti tikslingas viešąsias konsultacijas;

44 „Kurk Lietuvai“ – Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime.

45 Sánchez de Madariaga, I., Novella, A. I. – A new generation of gender mainstreaming in spatial and urban planning under the new international framework of policies for sustainable development.

46 Bultzatu 2050 – Urban Agenda for the Basque Country.

- ribotos savivaldybių administracijos darbuotojų žinios. Tyrimo metu paaiškėjo, kad daugumos apklaustų savivaldybių atstovų universalus dizaino suvokimas skiriasi nuo LR teritorijos bendrajame plane reglamentuojamo šios sąvokos apibrėžimo. Interviu metu korespondentai išskyrė universalųjį dizainą tik kaip principą, skirtą integruoti žmonių su negalia poreikius. Dėl to kyla rizika, kad kitų socialinių grupių (įtraukiant vyrų, moterų, vaikų ir t. t.) poreikiai lieka nepastebėti planuojant tam tikrus aplinkos elementus;
- pagal lytį suskirstytų duomenų ir tyrimų trūkumas šalyje. Savivaldybių atstovai minėjo, kad papildomi tyrimai ir geresnis supratimas, kurie miestų aplinkos elementai Lietuvoje persipina su lyčių aspektu, prisidėtų prie tikslingų konsultavimo procesų organizavimo;
- susistemintos informacijos apie gerąsias praktikas integruojant lyčių aspektą miesto aplinkos formavimo proceso metu trūkumas;
- išskirtinių vyrų ir moterų poreikių teritorijų planavimo kontekste nesuvokimas. Šis iššūkis buvo identifikuotas bent pusėje pokalbių su savivaldybių atstovais. Tai apibūdino pasakymai: „lyčių lygybė yra iš piršto laužta“ arba „moters ir vaikai mieste veikia tą patį ką ir vyrai“.

Tyrimo metu dalyvavusių savivaldybių praktikos rodo, kad kai kurie išskirtiniai moterų ir vyrų poreikiai gali būti įgyvendinti atskirais projektais, kurie neišskiria lyčių lygybės, kaip, pavyzdžiui, šaligatvių ar viešojo transporto infrastruktūros gerinimas. Tačiau **lyčių lygybės aspekto integravimas nėra sistemingai taikoma praktika šių savivaldybių teritorijų ir aplinkos planavimo procesuose**. Siekiant išsiaiškinti kokių mastu ši problema ir šie iššūkiai yra paplitę tarp Lietuvos savivaldybių, rekomenduojamas tolesnis kiekybinis tyrimas.